

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد، شماره ۲۱۳

راهنمای کاربردی برای ارزیابی دانشجویان علوم پزشکی (با تأکید بر روشهای نوین ارزیابی بالینی)

تألیف:

دکتر حسین کریمی موقی
استادیار دانشگاه علوم پزشکی مشهد

سرشناسه:	کریمی موقنی، حسین، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور:	راهنمای کاربردی برای ارزیابی دانشجویان علوم پزشکی (با تأکید بر روش‌های نوین ارزیابی بالینی) / تألیف حسین کریمی موقنی.
مشخصات نشر:	مشهد: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مشهد، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری:	۱۲۲ ص.
فروست:	(انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد؛ شماره ۲۱۳).
شابک:	(ISBN: 978-964-5944-99-3) ۲۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی:	فیا.
یادداشت:	ص.ع. به انگلیسی: Practical Guide to Medical Sciences Student Assessment (Focused on New Methods in Clinical Assessment).
یادداشت:	کتابنامه: ص. ۱۲۵.
موضوع:	آموزش پزشکی -- ارزشیابی.
موضوع:	آموزش پزشکی -- ایران.
موضوع:	دانشگاه‌ها و مدارس عالی پزشکی -- ارزشیابی.
شناسه افزوده:	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مشهد.
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۰ ر ۷۳۷ / ۷۴۴
رده‌بندی دیویی:	۶۱۰/۷
شماره کتابخانه ملی:	۹۶۴۵۵۳۲

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد، شماره ۲۱۳

راهنمای کاربردی برای ارزیابی دانشجویان علوم پزشکی
(با تأکید بر روش‌های نوین ارزیابی بالینی)

تألیف

دکتر حسین کریمی موقنی

وزیری، ۱۲۲ صفحه، ۳۲۰ نسخه، چاپ اول، تابستان ۱۳۹۰

امور قلمی و چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد

بها: ۲۵۰۰۰ ریال

بسمه تعالی

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد - به عنوان یک نهاد علمی - فرهنگی، چاپ و نشر، کتابهای مورد استفاده استادان و دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی را از وظایف اساسی خود می‌داند و بر آن است تا با انتشار متون مربوط به علوم پزشکی، هم بر اعتبار و اعتلای آنها بیفزاید و هم موجبات دل‌گرمی و شوق و نشاط امر تحقیق را در پی‌جوییهای علمی فراهم آورد. به یقین چاپ و نشر آثار معتبر علمی، امکان دستیابی اهل تحقیق را به منابع مختلف و گوناگون علمی مورد نیاز به بهترین صورتی میسر و ممکن خواهد ساخت و راه را برای تحقیقات بعدی هموار خواهد کرد.

باید گفته شود که گستردگی فعالیتهای مربوط به نشر، در قلمرو ناشران خصوصی، نه تنها از مسؤولیت مراکز معتبر دانشگاهی، به کوشش در این زمینه‌ها با تکیه بر جنبه‌های علمی و فرهنگی موضوع نمی‌کاهد، بلکه به دلایل گوناگون، از جمله لزوم بررسیهای دقیق کارشناسی، ویرایشهای علمی و فنی، و نیز توجه جداگانه به توان مالی مخاطبان آثار، به‌ویژه دانشجویان، ایجاب می‌کند که دانشگاههای دولتی دامنه خدمات خود را با تکیه بر جنبه‌های کیفی، و گاه صرف‌نظر از بازده اقتصادی گسترش دهند.

مسئولان انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد، با اشتیاق و اخلاص تمام می‌خواهند تا جدیدترین آثار مربوط به دانشهای پزشکی را به بهترین شیوه فراهم آورند و بکوشند تا آثار منتشر شده با کیفیت مطلوب عرضه گردد. در عین حال انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مترصد دریافت نظرها و انتقادهای به‌جا و سازنده اهل نظر می‌باشد تا از این طریق بتواند بر کمال آثار منتشره خویش بیفزاید.

معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی مشهد با استعانت از الطاف خداوندی امیدوار است که نشر این اثر همانند دیگر آثار انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد با نظارت همه‌جانبه این معاونت، و با تکیه بر ابتکار و کوشش اعضا و کارشناسان دانش‌آموخته خویش و نیز ایجاد ارتباط محکم و پایدار با جامعه پزشکی و دانشجویان پژوهشگر، در جهت ارتقای کیفی و تنوع موضوعات مورد نیاز دانش‌پژوهان رشته‌های علوم پزشکی گامهای مؤثر بردارد تا مورد استفاده دانشجویان و مقبول طبع صاحب‌نظران و دانشگاهیان نکته‌بین قرار بگیرد.

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد

تقدیر و تشکر

حال که به لطف و عنایت خداوند متعال تألیف این کتاب به اتمام رسیده است برخود واجب می‌دانم که نهایت تشکر و سپاس خود را به تمامی دانشجویان به ویژه دانشجویان کارشناسی ارشد مامایی خانم‌ها لایلا حسینی، آسیه مودی، اکرم اسفلانی، اکرم کرمی دهکردی، سهیلا محمدی، فاطمه یوسفی، حمیده جعفری و مریم نوایی که در جمع‌آوری و ترجمه اصطلاحات و مقالات مرتبط با سنجش و ارزشیابی کمک شایانی کرده‌اند، تقدیم دارم. امیدوارم انتشار این کتاب بتواند بخش کوچکی از زحمات بی‌شائبه آنها را که بیشتر از انتظارات بود جبران کند. در پایان لازم می‌دانم، از مساعدت معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی مشهد که زمینه چاپ کتاب را فراهم نمودند، تشکر ویژه بنمایم.

تقدیم به آنان که به ما آموختند

تقدیم به روح پرفتوح پدرم که درس استقلال و آزادگی را به من آموخت و مادرم که همیشه دعای خیرش رهگشا بوده و هست.

تقدیم به همسر و فرزندانم (کاوه، شهریار و کیانا) که طی این مسیر بدون صبر و تحمل آنان میسر نبود

۷	پیشگفتار
۹	بخش اول: اصول و اهداف سنجش
۱۱	فصل اول: مروری بر سنجش در آموزش پزشکی
۱۸	فصل دوم: مفاهیم کلیدی در سنجش
۲۷	فصل سوم: موضوعات ویژه در سنجش بالینی پزشکی
۳۱	فصل چهارم: استاندارد سازی (تنظیم استاندارد)
۳۴	فصل پنجم: مدلی برای سنجش
۳۹	بخش دوم: سنجش دانش و چگونه دانستن
۴۱	فصل ششم: امتحان شفاهی، آگزارش شفاهی
۴۵	فصل هفتم: آزمون (سوالات) تشریحی طولانی
۴۹	فصل هشتم: آزمون (سوالات) کوتاه پاسخ
۵۲	فصل نهم: آزمون (سوالات) چند گزینه‌ای
۵۹	فصل دهم: آزمون جور کردنی گسترده گزینه
۶۳	فصل یازدهم: آزمون ویژگیها و خصوصیات اصلی
۶۷	بخش سوم: سنجش نمایش (نمایش چگونگی انجام کار)
۶۹	فصل دوازدهم: آزمون با شرح حال طولانی
۷۲	فصل سیزدهم: آزمون با شرح حال مختصر
۷۴	فصل چهاردهم: آزمون بالینی ساختار یافته عینی
۸۳	فصل پانزدهم: سنجش تمرینات بالینی کوچک
۸۸	فصل شانزدهم: مشاهده مستقیم مهارت‌های عملی
۹۲	فصل هفدهم: نمونه کار بالینی
۹۷	فصل هجدهم: چک لیست
۱۰۰	فصل نوزدهم: ارزشیابی ۳۶۰ درجه
۱۰۳	فصل بیستم: کتابچه ثبت مهارت‌های کارورزی
۱۰۵	فصل بیست و یکم: پورتفولیو
	ضمایم
۱۰۹	ضمیمه الف: خلاصه‌ای از توصیه‌ها
۱۱۱	ضمیمه ب: منابع انگلیسی و فارسی
۱۱۹	منابع

پیشگفتار

سنجش و ارزشیابی، فرایندی پیچیده است که ساده نگری در مورد آن می تواند منجر به هدر رفتن نیروها و امکانات شود و هر تلاشی را با شکست مواجه سازد؛ بنابراین، توسعه رویکردهای نوین ارزشیابی و ایجاد تحول در آن نیازمند شناخت فرایند سنجش و ارزیابی و آگاهی از شیوه های نوین اجرای آن است. این موضوع در آموزش علوم پزشکی اهمیت بیشتری دارد، زیرا ماموریت اصلی آموزش علوم پزشکی تربیت افراد توانمند و شایسته است که دانش، نگرش و مهارت های لازم را برای حفظ و ارتقای سلامت آحاد جامعه داشته باشند. از آنجا که آموزش علوم پزشکی و سنجش آن در توسعه مهارت های دانشجویان علوم پزشکی و ارائه خدمات به روش صحیح نقش عمده ای دارد، استادان و دانشجویان این رشته ها باید یاد بگیرند چگونه در محیط آموزشی به عنوان فردی حرفه ای عمل کنند هر چه در کلاس استادان و دانشجویان در باره تدریس، یادگیری و ارزشیابی بیشتر باشد، اعمال آنان هدفمندتر و با یکدیگر منطبق تر می شود.

صاحب نظران براین عقیده اند که آموزش و ارزشیابی در علوم پزشکی باید نسبت به دیگر آموزشها با رویکردی متفاوت صورت گیرد، زیرا توسعه دانش در رشته های مختلف (مثل پزشکی، پرستاری و علوم انسانی) بر محتوایی که استادان آن رشته براساس آن کار می کنند، و نیز بر تجربه های معلمی آنان اثر می گذارد. به علاوه، شیوه یاددهی استادان و سنجش دانشجویان تحت تاثیر سایر الگوها و رفتارهای اجتماعی، فرهنگی، محیطی و حرفه ای قرار می گیرد. همچنین، بخشی از آموزش علوم پزشکی در محیط های واقعی صورت می گیرد و حضور مددجو فرایند آموزش و سنجش دانشجویان را پیچیده تر می کند.

براساس بیانیه های فوق و به منظور توسعه فرآیندهای ارزشیابی و سنجش دانشجویان، ضروری است روش ها، مدل ها و راهکارهای مناسب معرفی و شناخته شوند. به این منظور این کتاب، روشهای نوین سنجش در علوم پزشکی را، معرفی خواهد کرد.

اولین گام برای موفقیت در ارزشیابی، آگاهی از روشهای آن است. با توجه به اهمیت فزاینده ارزشیابی، ضروری است استادان، دانشجویان و سایر افراد ذی ربط و ذی نفع بدانند در حال حاضر از چه روشهای استفاده می شود و این که توانایی روشهای متنوع در برآوردن اهداف متفاوت

ارزیابی چگونه است. مجموعه‌ای که پیش روی شما قرار گرفته است یک کتاب مفید و مبتنی بر تحقیق در این زمینه است. در این کتاب سعی شده است ضمن رعایت کامل امانت‌داری، حفظ پیام و مفاهیم اصلی نویسندگان و صاحب‌نظران، از کلمات و اصطلاحات قابل درک استفاده شود. انگیزه اصلی در تالیف این کتاب کمبود منابع به ویژه به زبان فارسی در این زمینه است. تجربه چندین ساله مؤلف، در تدریس موضوعات و دروس سنجش و ارزیابی به اعضای هیات علمی، دانشجویان فوق لیسانس و دکترای تخصصی، گواهِ این خلاء بارز و گاهی مشکل ساز بوده است.

این کتاب می‌تواند به عنوان یک مرجع معتبر مورد استفاده اعضای هیات علمی، دانشجویان دکترای تخصصی آموزش پزشکی، دکترای تخصصی آموزش پرستاری، رزیدنت‌ها، دانشجویان کارشناسی ارشد آموزش پزشکی، پرستاری، مامایی و سایر رشته‌های علوم پزشکی و نیز داوطلبان آزمون‌های آموزش پزشکی، پرستاری، مامایی و آموزش بهداشت در مقاطع دکترای تخصصی و کارشناسی ارشد قرار گیرد.

بزرگوارانی که چنان همیشه مؤلف را از نظرها و راهنمایی‌هایشان بی‌نصیب نخواستند کرد، برای برقراری ارتباط از آدرس الکترونیک karimih@mums.ac.ir استفاده کنند.

دکتر حسین کریمی موفقی